

Turvallinen perhehoito 6–12-vuotiaiden lasten

näkökulmasta

Katja Vironen, Helsingin yliopisto, Käytäntötutkimus

Johdanto

Suomessa lastensuojelun sijaishuollossa noudatetaan tarkkoja sääntöjä ja ohjeistuksia lapsikohtaisen valvonnan osalta, joista säädetään tarkemmin lastensuojelulaissa (417/2007). Lapsikohtainen valvonta kohdistuu sijaishuollossa olevan lapsen henkilökohtaiseen tilanteeseen ja hänen lastensuojeluprosessiensa seurantaan ja arviointiin. Ensisijaisesti lapsikohtaisen valvonnan tehtävä on varmistaa lapsen hyvinvointi, turvallisuus sekä hyvinvoiva kasvu ja kehitys kodin ulkopuolisessa sijoituksessa, kuten perhehoidossa. Erityisesti perhehoidossa on huomioitava valvonnan sensitiivinen ja kunnioittava toteutus, koska toimitaan yhteistyössä yksityisten kotien kanssa. (Eriksson & Korhonen, 2022b, s. 7–11.)

Aineisto ja analyysi

Tutkimukseni aineisto on kerätty kahdesta eri perhehoitoon sijoitetuille lapsille järjestetyistä Salapoliisipäivästä koostetuista Salapoliisiuutisista, jotka ovat julkisesti saatavilla kehittämissyhteisö Pesäpuu ry:n nettisivuilla (Pesäpuu ry, 2023). Salapoliisipäivät ovat sijoitetuille lapsille suunnattuja vertais- ja kehittämispäiviä. Kyseiset Salapoliisipäivät ovat järjestetty yhteistyössä Etelä-Pohjanmaan ja Pirkanmaan hyvinvointialueiden kanssa. Päivien teemana oli turvallinen perhehoito ja lapsikohtainen valvonta sijaishuollossa.

keskeisenä osana turvallista perhehoitoa ja lapsen arkea. Lapsille oli tärkeää, että aikuinen järjestää aikaa yhteiselle ajanvietolle ja leikkii lapsen kanssa. Leikit ja pelit eivät näyttäytyneet lapsille ainoastaan itseilmaisun sekä vuorovaikutuksen välineinä ja mieluisana toimintana, vaan ne näyttäytyivät keinona rakentaa luottamuksellista suhdetta perhehoitajan kanssa. Tämä puoltaakin Tulensalon ja Muukkosen (2018) ajatusta siitä, että leikkiminen tarjoaa lapsilähtöisen tavan rakentaa turvallista ja luottamuksellista suhdetta lapsen ja aikuisen välillä.

Lasten puheessa korostuu osallisuus ja sen merkitys osana turvallisuuden rakentumista. Osalliseksi ottamista toivottiin aikuisilta esimerkiksi leikkien kautta ja lapsen kohtaamisessa. Samaan aikaan toivottiin, että lapsi itse saa osallistua esimerkiksi erilaisiin arjen päätöksiin, kuten oman huoneen sisustamiseen. Tuloksien perusteella voidaankin ajatella, että turvallisuus liittyy läheisesti osallisuuteen ja puutteellinen osallisuus voi aiheuttaa turvattomuuden tunnetta.

Tulokset

Tutkimukseni tulokset osoittivat turvallisen perhehoidon muodostuvan eri osa-alueista. Jäsensin tuloksiani kolmen eri teeman kautta:

- *fyysinen turvallisuus,*
- *emotionaalinen turvallisuus*
- *leikki ja mielekäs tekeminen*

Lapset kuvasivat fyysistä turvallisuutta turvallisena elinympäristöä, jossa ei ole väkivallan uhkaa. Lisäksi fyysiseen turvallisuuteen liittyi, että perustarpeet ja materiaalin hyvinvointi oli turvattu. Näitä kuvattiin puhtaiden vaatteiden, riittävän sekä laadukkaan unen ja ruuan saamisena. Perustarpeiden lisäksi lapset kokivat, että turvallisuuden rakentumista lisää tarpeisiin liittyvien yksilöllisten toiveiden huomioiminen, kuten lempiruuan saaminen ja yövalo omassa huoneessa.

Fyysisen turvallisuuden lisäksi turvallisuutta rakensi emotionaalinen turvallisuus. Keskeisiä asioita emotionaalisen turvallisuuden rakentumisessa oli perhehoitajilta taholta saatu ja välittyvä huolenpito ja rakkaus. Lastensuojelun sijaishuollossa laatuosituksissa (Malja ym., 2019 s. 50) on todettu, että myös sijaishuollossa olevalla lapsella on oikeus saada hellyyttä. Lapset liittivät turvallisuuden rakentumiseen etenkin tunteen olevansa rakastettu sijaisperheessä. Lisäksi se, että aikuiset kohtelivat lapsia hyvin, kohtasivat, kuuntelivat ja jakoivat tunteita sekä ajatuksia yhdessä koettiin tärkeiksi emotionaalista turvallisuutta rakentaviksi tekijöiksi. Emotionaalinen tuki aikuisen ja lapsen välillä onkin keskeinen emotionaalista turvallisuutta vahvistava tekijä (Jaanisalo, 2020, s. 22).

Kolmantena teemana lasten tuottamassa tiedossa korostui mielekäs tekeminen ja mahdollisuus leikkiä. Leikkiminen ja mielekäs tekeminen, kuten ulkoilu ja liikunta nähtiin

Ideat kehittämiseen

Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän on hyvää kiinnittää huomiota lapsikohtaisessa valvonnassa lapsen fyysiseen turvallisuuteen, emotionaaliseen turvallisuuteen ja mahdollisuuteen leikkiä ja tehdä mielekkäitä asioita. Vastaavan sosiaalityöntekijän vastuu toteuttaa valvontaa edellyttää lapsen omia tapaamisia ja lapsen ikätasoista kuulemista, jotta lapsi uskaltaa kertoa myös huoliaan ja tuoda epäkohtia esille.

Lopuksi olen koonnut muutamia ehdotuksia kysymyksistä valvontakäyntien tueksi. Esimerkkikysymyksiä voisi olla:

- *Millainen on sellainen paikka, jossa sinun on turvallista olla ja asua, jos ei voi asua omien vanhempien luona?*
- *Miten sinusta pidetään huolta?*
- *Mistä sinä tulet iloiseksi?*
- *Mitä haluaisit kertoa elämästäsi sijaisperheessä?*
- *Millainen on aikuinen, joka kohtelee lasta hyvin?*

Lähteet:

Eriksson, P., & Korhonen, P. (2022b). Sijaishuollossa lapsikohtaisen valvonnan malli. Terveystieteiden tutkimuskeskus (THL), Työpaperi 4/2022. Helsinki.
Jaanisalo, E. (2020). Emotionaalinen turvallisuus sijaitsevan muoran elämäntarinoissa. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto. Lastensuojelunlaki 417/2007.
Pesäpuu ry. (2023). Lapsi 6–12-vuotiaat -salapoliisitoiminta. Haettu osoitteesta <https://pesapuu.fi/toiminta/lapsi-6-12-vuotiaat-kehittamispäivi/>
Tulensalo, H., & Muukkonen, T. (2018). Tutustumalla lapsi tulee näkyväksi -pienen lapsen kokemuksen kummitseminen lastensuojelussa. Teoksessa S. 58 Hyvärinen, & T. Pöso. (2018). Lasten haastattelu lastensuojelussa. PS-kustannus.

Käytäntötutkimuksen tarkoitus

Tämän tutkimuksen tavoitteena on jatkaa sijaishuollossa lapsikohtaisen valvonnan kehittämistyötä perhehoidon osalta. Tarkastelen aineistolähtöisen sisällönanalyysin keinoin turvallista lastensuojelun perhehoitoa. Tutkimustehtäväni on saada 6–12-vuotiaiden lasten näkökulmia ja ajatuksia turvallisesta perhehoidosta, joiden avulla lapsikohtaista valvontaa voidaan kehittää. Tutkimukseni tarkastelee aihetta 6–12-vuotiaiden lasten itse tuottaman tiedon kautta. Lasten tuottamasta tiedosta liittyen turvalliseen perhehoitoon pyritään kehittämään sitä, mihin vastaavien sosiaalityöntekijöiden olisi hyvä kiinnittää huomiota lapsikohtaisen valvonnan näkökulmasta. Tutkimuksen lähtökohtana on lapsilähtöisyys. Tutkimuskysymykseni on

Millainen on turvallinen lastensuojelun perhehoito 6–12-vuotiaiden lasten näkökulmasta?

